СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
РІК LVI. Ч. 237. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 12-го ЖОВТНЯ 1948. No. 237. JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, OCTOBER 12, 1948. VOL. LVI.
ТРИ ЦЕНТИ в Зл. Д. Америки; ПЯТЬ ЦЕНТІВ Закордоном. Тел. „Свободи": BErgen 4-0807 / 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS in the United States; FIVE CENTS Elsewhere

ФОРЕСТАЛ ЗАКЛИКАЄ ПРОВІДНИХ ЛЮДЕЙ НА НАРАДИ В СПРАВІ ОБОРОНИ

Вашингтон, 10 жовтня. — Секретар оборони, Джеймс Форестал, оприлюднив оповістку, що він скликає негайно після виборів, бо на день 8 листопаду, провідників промислу, праці, преси, освітних і релігійних установ і професійних людей на першу серію нарад при замкнених дверях на 10 днів. Тому, що наради скликані після виборів, це буде безпартійна нарада. Цілю конференції має бути зазнайомлення провідних американців з поступом і осягами наших мілітарних установ. Після покінчення цих нарад будуть покликані інші групи дещо пізніше. На заповіджених нарадах мають промовляти головні команданти армії, фльоти, летунства і маринарського корпусу. Краєва Амуніційна Рада під проводом лютенанта генерала Лерой Лутеса підготовляє точки для дискусії. Коли вони будуть передискутовані, учасники нарад будуть запрошені до морської бази в Пенсакола, на Флориді, щоб там приглянутися демонстраціям фльоти.

ПОШИРЯЮТЬ ПЕСОНАЛ АМЕРИКАНСЬКОГО ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА.

Вашингтон. — Предсідник Американського Червоного Хреста, Бейзил О'Коннор, оприлюднив збільшення числа полевих директорів, помічників, і добровільних працівників, щоб піти на зустріч потребам зростаючої діяльности військових установ. Зі зростом збройних сил до 2,166,882 осіб виявляється потреба збільшити число платного персоналу Червоного Хреста на 300 нових працівників до 1 липня наступного року. Крім того йде набір тисячів добровільних працівників, щоб забезпечити правильне функціонування діяльности Американського Червоного Хреста. Вправи для вишколу збільшеного персоналу почалися в серпні б. р. Тоді відкрито наново кілька таборів з другої світової війни. Головна ціль є вишкіл відповідного числа сил для домашніх потреб, хоч тепер уже плянують висилання персоналу до американських баз в Англії, в Триполітанії, в Північній Африці.

ВАНДЕНБЕРҐ ВИМАГАЄ БІЛЬШОГО ОБЄДНАННЯ ЕВРОПИ ДЛЯ ПОСТАЧАННЯ ДОПОМОГИ.

Ню Йорк, 10 жовтня.— Вільні народи Европи мусять приспішити свої пляни для обєднання, якщо вони хочуть діставати постійну допомогу з Америки на підставі Пляну Маршала — сказав сенатор Артур Г. Ванденберґ, предсідник комісії закордонних відносин у промові на обіді „Дому Свободи" в готелі Валдорф-Асторія. Під час обіду йому дали „Нагороду Свободи" від імени цеї організації. При цій нагоді він остеріг проти однобічної політики в звязках зі Совєтами, а це очевидно був натяк на спробу президента Трумана відновити особисті порозуміння з премієром Сталіном. Ванденберґ дальше висловив своє вдоволення, що спір в справі блокади Берліна опинився в руках Обєднаних Держав. Він теж дораджував відновити пропозицію заключення 50-літнього договору з Росією в справі мира.

КАМПАНІЯ КАТОЛИКІВ ДЛЯ РОЗСЕЛЕННЯ.

Бостон. — На Нарадах Краєвої Конференції Католицької Добродійности промовляв монсіньор Едвард Е. Сванстром в справі розселення новоприбуваючих імігрантів зі скитальщини. Монс. Сванстром є краєвим директором розселення згаданої організації. Він заявив, що у 111 католицьких дієцезіях у Злучених Державах є наставлені дієцезальні директори для розселення. Вони провірюють зголошення своїх вірних для придбання мешкань і праці новим імігрантам. Цю роботу треба зробити заки прийдуть нові імігранти до Америки, говорив монсіньор. Він сказав, що перший транспорт зі скитальщини приїде до Ню Йорку 1 листопада, а другий до Бостону 18 листопада.

УРЯД ВИСЛАВ 72 ПОМІЧНИКІВ ДЛЯ ПРИСПІШЕННЯ ВІЗ ДЛЯ НОВИХ ІМІГРАНТІВ.

Вашингтон. — Урядовці департаменту стейту виявили, що до Европи вислано поспішно 72 вишколених помічників для видавання віз новим імігрантам, щоб приспішити застій в імігрантійнім русі. Уряд каже, що це тільки предтечі більшого числа таких помічників, яких буде потрібно для провірки 205,000 осіб, що мають бути допущені до Злучених Держав.

З Бад Кісінґен, у Німеччині, наспіли звідомлення про розмову комісаря Уґа Карусі з 56 редакторами газет, які виходять в таборах скитальників у Німеччині. Він ніяк не міг відповісти на питання, чи 205,000 будуть могли бути перевезені до 1950 р., як це передбачено в законі. Під напором він сказав, що це залежить, „чи ми ми зможемо полагодити ці справи тут". Він виявив, що на листопад вже видано віза для 4,000 осіб, одначе ці віза ще раз переглядаються. Поміж новими імігрантами находиться найменше 70 сиріт, які після приїзду до Америки затримаються в Ню Йорку, доки не можна буде найти для них приміщення Сиротами займається організація Юнайтед Стейтс Комітї фор ди Кер оф Юропієн Чілдрен.

ДЮІ ЗАПЕВНЯЄ, ЩО АМЕРИКАНСЬКА ПОЛІТИКА ОСТАЄ НЕЗМІННА.

Олбені, Н. Й. — Губ. Тамес Е. Дюі, республиканський кандидат на президента Злучених Держав, оприлюднив заяву з запевненням націй, заприязнених з Америкою, що наше становище до світової політики в нічому не змінилося, не зважаючи на спроби през. Трумана вислати свого особистого посла до Сталіна.

Американська закордонна політика повинна включати Україну — твердить сенатор Смит

ІМПОЗАНТНА УКРАЇНСЬКА ПОЛІТИЧНА МАНІФЕСТАЦІЯ В НЮАРКУ.

Нюарк, Н. Дж., 11. жовтня. — Американська закордонна політика в усіх її проявах повинна включати всі народи Европи, отже й Україну, — твердив сенатор Злучених Держав Г. Алєксандер Смит, член сенатської комісії закордонних справ, промовляючи вчора до біля 2,500 зібраних на великій українській політичній маніфестації в місцевому Моск Театрі.

Крім сенатора Смита, на цій Маніфестації виступили з промовами: скарбник стейту Ню Джерзі Роберт С. Гендриксон, закордонний кореспондент „Нюарк Івнінґ Нюз" Вилйем Дж. Гетеринґтон, представник Білоруської Центральної Ради д-р Іван Єрмаченко, делегат Української Національної Ради інж. Дмитро Андрієвський, голова Українського Конгресового Комітету Степан Шумейко, голова Організації Оборони Чотирьох Свобід України Ігнат Білинський та проф. Тео. Каськів, касієр маніфестаційного Комітету. Маніфестацією, яку відкрив голова Комітету Мирон Леськів, проводив адв. Іван Романишин.

Маніфестація була зорганізована окремим громадським комітетом, зложеним з представників місцевих українських організацій та з Мироном Леськовим на чолі. Її метою було заманіфестувати солідарність з теперішньою закордонною політикою нашого уряду та з американськими принципами і головно пригадати світові про героїчну боротьбу українського народу за визволення з-під панування того самого тоталітарного ворога людства — Совєтської Росії, який сьогодні загрожує всьому світові, зокрема Америці.

Маніфестацію започатковано американським гимном та піснею „Живи Україно" в год. 2-ій після полудня. Мирон Леськів, голова маніфестаційного Комітету, привітав зібраних та коротко з'ясував цілі маніфестації. „Ми сьогодні зібралися — говорив він — щоби заманіфестувати нашу повну відданість нашим американським демократичним принципам, щоби виявити нашу солідарність з теперішньою закордонною політикою нашого уряду, щоби запротестувати проти большевицького поневолення країни наших батьків — України та українського народу, з якого походимо, як теж виявити наш подив до героїчної боротьби того народу за його визволення та за здійснення тих принципів, що лягли в основу всіх демократичних націй". Висловивши подяку бесідникам та всім тим, що допомогли зорганізувати маніфестацію і тим, що беруть в ній участь, М. Леськів передав дальший провід Маніфестації молодому нашому громадянинові, головному радному Українського Народного Союзу, адвокатові Іванові Романишинові.

Адв. Романишин про ціль Маніфестації.

Привітавши зібраних, адв. І. Романишин нав'язав до теперішнього положення в світі та ствердив, що світ стоїть тепер перед найбільшою ділемою своєї історії, маючи до вибору: демократію, або тиранію. Демократію репрезентує і обороняє Америка, а тиранію хоче насадити в цілому світі Совєтський Союз. Бесідник не сумнівається, що всі з приявних однодушно обстоюють проголошені президентом Рузвелтом чотири свободи, що їх сьогодні в світі, зокрема в поневоленій большевиками країні наших прадідів — Україні так брутально топчеться. Це є головною причиною цеї маніфестації. Ми зібралися — говорив бесідник — щоби пригадати світові ці потоптані права України та геройчну боротьбу українського народу за їх здобуття. Ми зібралися тут теж як правдиві американці, щоби заманіфестувати нашу солідарність з теперішньою закордонною політикою нашого уряду, з Доктриною Трумана і Пляном Маршала та щоби домагатися їх поширення теж на поневолену Україну.

Д-р Єрмаченко: Праця і спільно пролита кров в боротьбі за волю єднає українців і білорусів.

Першим програмовим бесідником на Маніфестації був американський представник Білоруської Центральної Ради, д-р Іван А. Єрмаченко, що промовив в зрозумілій для кожного мелодійній білоруській мові. Звертаючись до „сестер і братів українців", д-р Єрмаченко передав привіт від центрального представництва білоруського народу в їх боротьбі за волю та висловив віру і переконання, що спільні змагання білорусів і українців будуть здійснені. Українців і білорусів в'яжуть нерозривні зв'язки спільних цілей і спільної боротьби. Нас найбільше в'яже спільно пролита кров в боротьбі за волю — говорив д-р Єрмаченко. Вже 30 років московський большевизм знущається над нашими народами і вже 30 років українці і білоруси зі зброєю в руках боронять свого права на вільнене життя. Тисячі і тисячі українців і білорусів сьогодні задержують свої боеві повстанські позиції в лісах, а нашим святим обов'язком є віднестися до цілого світу та кликати ратунку для найкращих синів України і Білорусі, що так жертвенно і геройчно борються за ті самі принципи, за які в кожній хвилині готов вмерти теж американець. Цего порятунку треба кликати насамперед від Америки, на яку сьогодні покладають всі свої надії всі народи світу, загрожені большевицькою тиранією. „Слава свободолюбному українському народові; хай живе Білорусь" — закінчив свій знаменний виступ д-р Єрмаченко.

Інж. Д. Андрієвський про єдність українців в боротьбі за визволення.

Від імени об'єднаної в своїй Українській Національній Раді політичної української еміграції в Европі промовив представник і член УНРади, інж. Дмитро Андрієвський з Бельгії. Його вислано до Злучених Держав повідомити про заснування українського Центру, що має всі права говорити в імені українського народу. Тим центром є створена недавно Українська Центральна Рада, яка практично об'єднала всі українські політичні партії і думки та в якій заступлені теж території всі простори широкої України. На всіх 36 членів УНРади 20 походить і репрезентує центральні українські землі, з того 11 є вже політичними імігрантами після другої світової війни; 14 членів УНРади заступають Західну Україну, один Закарпаття і один Буковину. В своїй організаційній структурі УНРада нав'язана до традицій державного будівництва в 1917-20 роках та до останнього вибраного народом легального уряду Української Республики, до Директорії. Проте, на сторожі українських прав не досить поставити слово — говорив бесідник. Колись тих прав своєю кров'ю обороняли Армія Української Народної Республики та Українська Галицька Армія. Сьогодні їх геройчну боротьбу продовжує легендарна Українська Повстанська Армія. Це великий аргумент в українських змаганнях. Він бо доказує і переконує, що український нарід не тільки бажає волі, але теж має силу і рішений ту волю здобути своєю кров'ю.

(Докінчення на стор. 4-тій).

МАРШАЛ ВИЇЗДИТЬ В ЕВРОПУ ПІСЛЯ КОНФЕРЕНЦІЇ З ПРЕЗИДЕНТОМ

Вашингтон. — Секретар стейту Джордж К. Маршал виїхав в понеділок в Европу після конференції з през. Труманом у суботу. Підчас своїх розмов з президентом він переконав його, що було б помилкою висилати під теперішню пору особистого президентового посла до маршала Сталіна на переговори в справі блокади Берліна. Такий плян мав президент Труман на думці попереднього тижня і хотів навіть проголосити по радіо у вівторок, що в його імені їде до Москви предсідник Верховного Суду, Фред М. Винсон. Опісля цей плян залишено, а секретар Маршал утвердив президента в думці, що висилання особистого посла пошкодило б становищу Злучених Держав на зібранні Асамблеї О.Д. в Парижі.

Після конференції з президентом в Білому Домі секретар Маршал відбув розмову з секретарем оборони Джеймсом Форесталем в департаменті стейту. Хоч з розмови з Форесталем не оголошено комунікату, загальне переконання таке, що вони оба обговорювали приспішення плянів оборони для підтримки американського становища в Парижі. Теж стало звісне, що ще перед виїздом Маршала до Парижа минулого місяця Америка була настільки мілітарно підготована, що її озброєння було найсильніше від часу ведення холодної війни. Це значить, що перший раз в історії Америки вона вже під час мира була підготована стратегічно до розправи з ворогом.

НЕВТРАЛЬНІ КРАЇНИ ПРОПОНУЮТЬ КОМПРОМІС В СПРАВІ БЕРЛІНА

ЗАХІДНІ ВЕЛИКОДЕРЖАВИ ОБСТОЮЮТЬ ЗАСУД СОВЄТСЬКОЇ ПОЛІТИКИ В РАДІ БЕЗПЕКИ.

Париж, 11 жовтня. — Представники незаінтересованих безпосередньо в совєтсько-західному конфлікті в Берліні опрацювали в Раді Безпеки ОД. компромісовий плян мирного полагодження справи та представили його трьом західним великодержавам і Совєтському Союзові. В невтральному пляні рекомендується передати справу Раді міністрів закордонних справ за попереднім совєтським перерванням блокади Берліна і тоді Рада Безпеки не видала б засуду на совєтську закордонну політику. Представники західних великодержав вчора відбули на цю тему окрему спільну конференцію, і хоча результату нарад офіціяльно не подано до відома, проте вважається, що вони готові погодитися на розгляненя справи Радою міністрів закордонних справ, якщо совєтська блокада буде перервана, але вони теж обстоюють, щоби Рада Безпеки цю блокаду засудила як нелегальну та загрозливу для миру. Кінцевих рішень в цій справі ще не винесено бо всі заінтересовані представники передали справу під розгляд своїм урядам. Її теж студіюється в Москві. Західні союзники обстоюють засуд совєтської політики, бо вони переконані, що евентуально чергова конференція Ради закордонних міністрів згори засуджена на невдачу, як це переконує дотеперішній досвід. Докищо не визначено ще чергового засідання Ради Безпеки в цій справі.

ПОЧАЛАСЯ КОНФЕРЕНЦІЯ ПРЕМІЄРІВ КРАЇН БРИТАНСЬКОЇ ІМПЕРІЇ.

Лондон, 11 жовтня. — Сьогодні тут почалася вже давно заповіджена конференція премієрів країн британської імперії. В нарадах, що ними проводить премієр Атлі, беруть участь: премієр Нової Зеляндії — Пітер Фразер; Пандіт Явагарлаль з Індії; Навазрада Алі Хан з Пакістану, Дон Стівенс Сенанаяке з Цейлону та сер Годфрі Гофґінс з Південної Родезії. Австралію заступає міністер закордонних справ д-р Герберт Еватт, а Південну Африку міністер Ерік Лув. В найблищому часі має приїхати теж Кінґ з Канади, заступленої докищо Норманом Робертсоном, канадійським високим комісаром в Лондоні. На порядку нарад премієрів, крім інших важливих справ, мала б бути теж проблема змін в організації Націй, щоби можна її краще достосувати до нових обставин і потреб.

ПОЧАВСЯ СУД НАД ҐРАЦІЯНІ.

Рим, 11 жовтня. — Сьогодні тут має початися велика судова розправа над бувшим маршалом Рудольфом Ґраціяні, що завоював для Мусоліні Етіопію і тепер відповідатиме за звичайні воєнні злочини. Його обвинувачується за розстріл понад тисячі тубильців та якого в передвоєнній Італії вважалося героєм. Після зміни влади його позбавлено ранги маршала. Він теж до останнього часу був залишився вірний політиці та ідеям Мусоліні. Для своєї оборони Ґраціяні вибрав тільки одну фразу: „Я обороняв свою батьківщину" і під цим заголовком він вже в тюрмі написав книжку. Перед початком судового процесу римська поліція поробила великі заходи осторожности перед демонстраціями прихильників Ґраціяні.

ШУМАН ЗАПОВІДАЄ ВАЖЛИВУ ЗМІНУ ФРАНЦУЗЬКОЇ ПОЛІТИКИ В НІМЕЧЧИНІ.

Діссельдорф, Німеччина, 11 жовтня. — Французький міністер закордонних справ Роберт Шуман потвердив вчора в місті Кобленц, куди приїхав літаком з Парижа, що Франція плянує рішальні зміни своєї політики в Німеччині. Забираючи слово перед представниками населення і кореспондентами, Шуман повідомив про плян генеральної реорганізації французького управління в зоні та далекойдучих заходів для злуки цеї зони з американсько - британською Бізонією. Він з черги заявив, що Франція радо піде на дальші переговори в справі Берліна, але тільки з передумовою, що раніше буде скасована совєтська блькада.

ВЕЛИКИЙ ПРОГРЕС У ВІДБУДОВІ ЗАХ. НІМЕЧЧИНИ.

Берлін, 11 жовтня. — З поінформованих американсько-британських джерел стверджують великий прогрес в господарській відбудові західної Німеччини продовж останніх 6 місяців. Цей прогрес наявний в усіх галузях господарства, головно в продукції та сильному піднесенні життєвої стопи місцевого населення. Рівночасно повідомляється, що економічний розвиток в совєтській зоні з кожним днем погіршується, головно через тоталітарну совєтську систему, як і через брак довозу сирих матеріялів зі західних зон.

СТРАЙК ВУГЛЕКОПІВ У ФРАНЦІЇ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ.

Париж, 11 жовтня. — Зорганізований опанованими комуністами професійними спілками страйк французьких вуглекопів продовжується вже другий тиждень, паралізуючи теж інші ділянки господарства. Від вчора треба було задержати нормальний рух міжнародних потягів до і з Парижа. Уряд продовжує заходи закінчення страйку.

ВТЕЧА ЩЕ ОДНОГО ОФІЦЕРА ЧЕСЬКОГО ГЕН. ШТАБУ.

Лондон, 11 жовтня. — Вчора тут повідомлено про рисковну втечу з Чехословаччини в британську зону Австрії ще одного офіцера чеського генерального штабу. Він вже був на австрійському боці, як прикордонна сторожа попрацала його сильною сальвою стрілів. Їх втікало шістьох і тільки трьом пощастило втекти.

SVOBODA
UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Ситі і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$2.75	Three months	$2.75
Число з понеділка (англійською Частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weekly, English language supplement):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

Classified Advertising Department, 597—7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582.

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ЗЛОБНИЙ ЛУЇС

Джан Л. Луїс, президент Юнайтед Майн Воркерс, не може жити, щоб його імя не виділо хоч час від часу на перших сторінках газет. Що пишуть, це для нього не таке важне; головне, щоби писали і говорили. Майнерська конвенція в Синсинаті дала тепер Луїсові нагоду знов „заблестіти" і розрахуватись з президентом Труманом як кандидатом на нового президента. Тільки подумати, відбувається підготовка до виборів президента держави, а ні одна з головних партій не старається його приєднати!

Так скінчила політичну карієру людина, що в 1932 році, дала Демократичній партії з майнерської каси $500,000 на агітацію за Френклином Д. Рузвелтом в надії, що стане віцепрезидентом, що знов мало би бути вступом до здійснення найвищої амбіції Луїса: стати президентом Злучених Держав. Усе це розбилось, а навіть дійшло до цього, що наступник Рузвелта, теперішній президент, Гері Труман, настоював, щоб Луїса поставити перед суд, що й сталося. Суд, як відомо, Луїса покарав за бундючність і непослух. Правда, сам Луїс тих кар у сумі $30,000 не заплатив; заплатили їх майнери. „Бідний" Луїс, що вже є 24 роки президентом майнерської юнії, побираючи річну платню в сумі $35,000 (очевидно без додатків на видатки!), гірко оплакує неволю майнерських вдів і сиріт, але не додумується, що кару, наложену на нього особисто, випадало б йому самому заплатити, бо ж має з чого, а юнія і без цього грубо заплатила за його непогамовану амбіцію. Та про це тільки мимоходом. Нам йдеться тут головно про його пімсту на президенті Трумані.

Промовляючи до майнерських делегатів у Синсинаті Луїс говорив про президента Трумана як „злобну людину, що керується особистою ненавистю", а далі як про „небезпечну людину для країни", таку, яка не „нічим не визнається" й „цілковито ненадається на становище президента".

Так виглядає промова робітничого провідника, звернена проти особи, яка є ще президентом держави і то таким, що ветує кожне законодавство, яке робітники вважають „протиробітничим". Усі знаємо, що Труман хотів покарати Луїса, але не хотів карати майнерів. Дотого проти диктатури Луїса станула тоді ціла Америка, а не тільки президент Труман. Тепер майнерська юнія заявилася під натиском Луїса проти Трумана. Це, на нашу думку, матиме дуже мале значення, бо майнери будуть голосувати так, як їм скаже сумління, а Інститут Публичної Опінії Ґалопа проголосив, що робітництво попирає Трумана. Луїс хотів би йти за республиканським кандидатом, але біда, що й Дюї не хотів мати до діла з демаґогом, що хотів би за всяку ціну вийти на ширшу політичну арену. Як бачимо, сяк, чи так, а Луїс програв.

Ніхто не може відмовити Луїсові заслуг в змаганнях майнерів до кращих умовин праці й кращого заробітку. Але є теж правдою, що інші юнії, куди менші числом і з меншими фінансовими засобами, подбали за своїх членів-робітників куди краще ніж Луїс, побудувавши для них шпиталі, клініки й т. п. Не зробив цього Луїс тому, бо надто був заінтересований політичною карієрою своєї особи. Нині не є він ніякою великою фігурою в робітничім русі, ні в політичному житті країни, а газети пишуть про нього як про „стару", „злобну" і „розчаровану" людину. Вже сам його виступ проти президента Трумана вказує наглядно, що він дійсно злобний і мстивий.

ЗА ДВА РОКИ

Так склалося, що впродовж одного тижня два головні кандидати на президента держави покликали з Парижа до себе на наради двох своїх „політичних дорадників". Дюї покликав Долеса а Труман Маршала.

Преса, як можна було завважити, назагал прийняла це мовчки, що нагадувало добровільну воєнну цензуру, коли то американська преса руководилась здоровим розумом і сама вирішувала про що ширше говорити, чи взагалі не говорити. Вона сама рішала, що в даній випадку іде на шкоду держави, а що ні.

Виходило б, що американська преса відчула, що й тепер діється щось велике. Одначе іншої думки є колумніст д-р Френк Кінгдон. Він говорить, що Труман за це, що покликав нагло Маршала до Вашінгтону. Каже, що Труман хотів показати виборцям, що він „великий бос" і „вирішує великі справи закордонної політики", хоч на них „цілком не визнається". Кінг лихий на президента тому, бо покликання Маршала американський нарід готов зрозуміти, як це, що війна вже за плечима, а цього нема.

Це правда, що війни нема, але в Парижі діються такі речі, що можуть війну спровокувати і це, як нам здається, є властивою причиною, чому Дюї та Труман покликали своїх політичних дорадників. На це натякає Джонатен Ставт, вашінгтонський кореспондент тижневика „Ню Лідер". Одначе найважніше в тій кореспонденції є те, що Ставт пише про саму війну, навязуючи це до наглого повороту Маршала і Долеса до Америки.

Отже Ставт твердить, що воєнні знавці, як в Советах, так і в західних потугах, є тої думки, що їхні країни не є приготовані до нової війни. Підготовка мусить ще тривати два роки. З цього виходило б, що впродовж двох найближчих років світової війни не буде.

Американські знавці воєнного діла стверджують, що Совети мають найбільшу з усіх армію, але проте неспосібну вести модерну війну. Їхня воєнна підготовка не скінчиться перед кінцем 1950 року. Тому, кажуть знавці „демократіям треба сьогодні більше боятись большевицьких пятих колумн, ніж советської збройної сили.

Що ж буде по двох роках советської підготови до війни?

На це знавці відповідають, що західні потуги будуть до того часу куди краще підготовані до війни, ніж Совети. Це, очевидно, Москва знатиме. З цього заключають, що вона ледви чи відважиться на одверту війну навіть тоді, коли вже буде узброєна. Щоб це було ще краще вияснене й для кожного зрозуміле, знавці кажуть, що до двох років американський вояк буде як одиниця так озброєний, що матиме силу повза з минулої війни. Воно дійсно звучить як в байці, щоб один вояк значив тільки щодо сили, що танк, але таке заповідають. Це буде новий рід кріса, перевішеного через плечі вояка, а сила цього кріса буде рівнятись силі гармати, яка може пробити повз чи грубу цементову стіну.

Мілітарний союз Британії, Бельгії, Нідерландів і Люксембургу уже набрав конкретної форми, бо вже назначено союзних командантів. Він теж сформований для оборони перед советською аґресією і буде, скорше чи пізніше, виекві́пований модерною американською зброєю, особливо, як Москва продовжуватиме свою аґресивну політику. Це Кремлін знає і легковажити цього не буде, ні тепер, ні пізніше.

З цього заключення, що в сучасну пору не може статись в Берліні нічого важного, хоч він виглядає на центр конфлікту західних потуг з Советами. Іншими словами, війна тепер не може вибухнути, бо її будуть уникати обидві сторони, бо обидві ще не готові до ведення нової війни, в якій буде випробовувана нова зброя, куди страшніша від тої, що її вживали в останній війні.

Партія Волеса — мертвий кінь

Про Генрія Волеса — теж кандидата на президента — можна писати хіба як про того, що ніяк не може бути вибраний президентом. Генрі Аґаард Волес, фармер, редактор, ідеаліст — так писали колись про бувшого секретаря торгівлі, рільництва, ни віцепрезидента держави. Нині він є тільки осередною точкою, у якій збігаються всілякі невдоволені й ліві елементи, серед яких найбільше є комуністів.

Волес, на ділі, не є провідником жадної політичної групи в Злучених Державах. Колись він був визначним членом ліберального крила Демократичної партії. Як покинув демократів, почав маніфестувати своє невдоволення атаками на Вол Стріт, звязуючи з ним президента Трумана, нарівні з республиканськими провідниками. Він гостро виступав проти критики, яка йшла проти комуно-большевиків, кажучи, що це напасть на партію, яка є противна війні Америки з Росією. Він теж всіми силами був противний ухваленні закона про обовязкову військову службу. Робітничу проблему розвязував по демаґогічному та кидав анатему на всі такі справи, які були осуджені лівими групами, згл. комуністами.

Ще в липні 1947 р. зорганізував в Каліфорнії Роберт В. Кені, краєвий співпредсідник Прогресивних Громадян Америки, групу людей під назвою „Волес на Президента". Одначе негайно після того Стейтовий Демократичний Комітет в Каліфорнії відрікався тієї групи. Та без огляду на те, що сталося зі згаданим гуртом у Каліфорнії, Волес діпняв свого, бо після настановлення його кандидатом на президента з рамени безіменної Третьої партії в липні 1948 р., та партія, назвала себе Прогресивною партією. Підчас конвенції Третьої партії в Філаделфії комуністи покрили Волеса своїм опікунчим омофором і від тоді тримають його у своїх лабетах. Достовірні вісті виказують, що Москва заздалегідь наказала американським комуністам підтримати його кандидатуру. Волес іде тепер по комуністичній лінії, не зважаючи на це, що він зараховується до багатих людей і навіть, як пишуть, є міліонером.

Негайно після настановлення його кандидатом Волес відбув конференцію з представниками преси. Деякі основні питання, поставлені йому кореспондентами він збув неважними викрутами. Тоді появилися голоси преси, щоб уважати Волеса за ляльkового кандидата і загалом не подавати звіту з його промов. Пізніше преса змінила тактику й почала поважно реферувати промови й цілий рух злучений з кандидатурою Волеса. Це мабуть тому, щоб затримати в Америці традицію свободи слова в повнім розумінні цієї засади.

Крім того Волесівський рух звязаний з спробами творення Третьої політичної партії в минулому, Щоб колись у майбутності можна було подати правдиву оцінку розвитку політичної думки в Америці, справедливість вимагає, щоб у теперішності поставитися серйозно до поновної спроби творення Третьої партії серед сучасних відносин. Серйозне наставлення до Волесівського руху вимагає теж і серйозної критики. А критика витягає наверх у першу чергу слабі сторони кожної справи.

Так теж критикують слабості Волесівської партії. Коли Прогресивна партія поставила майже всюди своїх кандидатів на різнородні виборні урядові становища, то це був розмах партії на краєву („національну") скалю. Перед двома тижнями Прогресивна партія відтягнула своїх кандидатів в яких 20 округах в користь Демократичної партії. Оця, на перший погляд, дрібна справа, вказує на основне недомагання Волесівського руху. Коли цю вістку проголошено, Волесові приятелі писали, що він застогнав з болю. Початкові заяви Волеса й Прогресивної партії були такі, що ця партія створилася тепер тільки на знак протесту і що вона щойно в майбутності хоче розвинути свою повну силу, щоб добити Демократичну партію, яка, на думку Волеса вже пережилася. Отже відтягнення прогресивних кандидатів виглядає на брак віри в майбутність Волесових прогресистів, а це теж захитує підставами її існування. Це ослаблює партію вже в теперішнім часі, бо її загорілі прихильники тратять довіря до свого проводу.

Безпосереднім наслідком такого кроку буде втрата надії на вибір більшого числа конгресменів, які нагадували б своїми промовами і своєю тактикою в конгресі існування й цілі нової партії. Коли б навіть так сталося, що Волесівці здобудуть поважне число голосів при виборах на президента, а не переведуть навіть десятки своїх кандидатів до конгресу, то їхня сила не буде мати ніякого впливу на хід політичних справ і тому їхня партія не буде мати притягаючої сили.

Подібну спробу зробив у минулому Теодор Рузвелт, який ставав втретє як кандидат на президента в 1912р., після того, як його власна Республиканська партія не назначила його своїм кандидатом. Теодор Рузвелт був поважнішим кандидатом ніж Волес, бо мав за собою світлу минувшину. Зорганізувавши свою Прогресивну партію, Рузвелт дістав при виборах більше голосів ніж сама Республиканська партія, одначе вибрано переможців тільки в 6 стейтах і перепер вибір 20 своїх конгресменів. Негайно після виборів він зрозумів, що його Прогресивна партія не запус-

(Докінчення на стор. 4-тій).

Підтримують У. Н. Раду в її праці

Як повідомляє „Українська Думка" з 19. вересня б. р. в Лондоні й Манчестері відбулися маніфестаційні збори українського громадянства, які щиро повітали створення Української Національної Ради і ствердили, що „із створенням УНРади створилася консолідація українців усіх земель, спільний і єдиний український національний центр, так давно бажаний і конче потрібний для координації та керівництва визвольною боротьбою українського народу за суверенну, соборну Українську Державу".

Теж піднялися заклики за моральну та матеріяльну підтримку УНРади. Зокрема забрали голос українські старшини, а одна їх група, з табору ч. 51, видала такий заклик:

„Повстання Української Національної Ради та її Виконного Органу становить небуденну подію в житті нашої еміґрації. Це подія, яка заслужує журби широких еміґрантських мас та здійснює бажання мати один національний провід, що стояв би понад всіми як національно-політичний центр та в питаннях внутрішнього, як — і то в першу чергу — зовнішнього життя. Ця подія дає нам можливість спокійніше і певніше глядіти в наші національне майбутнє, бо ж через створення Української Національної Ради та її Виконного Органу ми не є розсіяна національна маса на чужині, поділена на політичні, віровизнальні, культурні, теренові чи інші групи, а один національний масив, з одним проводом, що перейме на себе керму та відповідальність за долю нашої еміґрації та долю нашої країни. Від тепер Українська Національна Рада та її Виконний Орган будуть очолювати нашу справу, скріплювати нашу організованість, спрямовувати її на властиві рейки та використовувати національну енерґію під кутом добра нашого народу. Ми, українська еміґрантська маса, яка живе в різних країнах та умовах, використовуємо своє перебування на чужині для добра Батьківщини: Це добро — ціль нашого життя та найвищий наказ. Отже, ми становимо одну духову цілість, яка перед твориням Української Національної Ради була нею дійсно, а по її створенні стала такою і формально стала видною назовні. Українській Раді, як нашому національно-політичному проводові, ми підпорядковуємося та стоїмо до її диспозиції.

Ми знаємо, що повстання Української Національної Ради, хоч діло наших політичних угрупувань, це їхня спільна і направду знаменна воля і дія, як чинника відповідального за наше політичне життя. Вони стали на висоті завдань, належно оцінили нашу власну та міжнародню політичну дійсність і визнали необхідним створити один загальний національно - політичний провід.

...Тому з великим вдоволенням прийняв наш еміґрантський загал вістку про створення Української Національної Ради та її Виконного Органу".

Ф. З. Квачицький.

КАПІТАН МІЛЯН ГАВРИЛОВИЧ

4)

Селяни не сподівалися, що знову покличуть їх до війська. Та прийшов 1914 рік, а з ним нова війна, світова. За кілька місяців ця околиця буде повна цвинтарів, нужди й горя, бо саме тут були найзавзятіші битви, а кожний крок відступу геройської сербської армії коштуватиме неодно життя. Ворог тяжко платив за кожний шматок тутешньої землі.

Старий піп Гаврилович мусів іще раз узяти в свої руки господарство, бо, крім двох погибших синів усі були знову під військовим пропором. Навіть і Мілян.

Гарматня пальба на Дунаї, від Білгороду, була чутня аж там. Бабусі молилися цілими днями за пермогу своїх синів. Старий піп скоро постарівся, згорбився, та потішав синову, Мілянову жінку: „Таж він вернеться, скоро вернеться!"

А як Мілян із своєю четою на Дріні задержував наступ австрійців, народився йому дома в рідному селі другий син.

Та навали австрійської, німецької і болгарської армії не могли серби спинити. Відступали рідні села переможцям. Тяжкий то був відступ голодуючої армії бідною Альбанією, де їх за кожним кроком ждала смерть гірша, неж на полі битви — голдова смерть і напад альбанців.

Підчас тог відступу згинув Мілянів шурин, управитель банку. Над берегом ріки Боянни біля Скутарі стоїть іще сьогодні камінь що його в ночі витесав вояк товариш із Білгороду:

„Овде почива Ніколя Чубрільовіч, подпоручік, рéдітель штедіоніце у Валеву. Погинуо зльочінацком руком Арнавта. Здраво друже, до віджења!"

(Тут спочиває Микола Чубрилович, підпоручник, управитель щадниці в Валеві. Згинув із злочинної руки альбанців. Здоров був друже, до побачення!).

У Бізерті, в Африці (французький Альжир) зорганізувалася знову сербська армія. Там зійшлися брати Гавриловичі та згадували рідний край.

Австрійська влада інтернувала старого попа та відставила його до концентраційного табору в Гайнріхсфельді, недалеко Хебу в Чехії. Зі сльозами в очах прощався змолодою невісткою, а найбільший жаль було йому маленьких Мілянових дітей та Міляна, від якого не мав ніяких вісток.

Окружний військовий командант, майор, поселився в Міляновій хаті, найгарнішій та найвигіднішій на всю околицю. Щастям іще було для молодої жінки, що її старий батько перенісся до неї та бодай зменшував її смуток.

Старців і жінок, що ранку гнали здітьми йпід наглядом мадярських підстаршин мусіли виконувати тяжку працю при направі дороги, щоби окупаційні війська могли вивезти відси, що далося вивезти та щоби дорга була доступна для доставки гармат.

Маленький Мілян і Драбутин, діти господаря Міляна, росли так на війні, а старий місничий заступав їм дідуся-попа, якого інтернували. Бавився з дітьми, одначе й він щодня сподівався, що його інтернують.

Молода іжика, часто заплакана, не хотіла признатися батькові, що її мучить. Майор Гумергайн напаствував її, де міг і старався здобути її ласку, спочатку просьбами, пізніше погрозами та приказом.

Раз вечором прийшов до їх кімнати та насилу хотів здобути переляканy жінку. Вона з усіх сил боронилася, та була би піддалася, коли б не старий батько. Цей, як почув її крик, вбіг до кімнати та палицею звалив безсоромного старшину на землю.

Майор Гумергайн закляв, добув револьвер і вистрілив до батька, що боронив честь своєї дитини, одначе не вцілив його. Та ще цього ж дня відвели скованого лісничого невідомо куди, а Наталка даремне просила навколішки пощади для батька.

Настали тяжкі часе для Наталки. Часто було чути плач її та дітей.

— — — — — — — — —

Нові доповнені сербські полки відіздили на новий фронт — до Солуня (Сальоніки). Старенький піп писав невістці про своє горе в концентраційному таборі й натякав, що війна вже довго не потягне, а Бог чейже змилосердиться над нещасною Сербією.

В окупованих частинах не знали взагалі, що діється в світі. Австрійці реквірували все добро в населення, й живо вивозили таки з поля до своїх маґазинів. Нарід рівнодушно дивився на поведінку ворога, одначе не тратив надії що настануть кращі часи. І справді той час наближався.

При кінці 1918 року вивозили окупаційні війська все, що далося вивезти. Нарід прочував, що надходить час його рятунку. Вояки стали лагіднише обходитися з населенням, аж одного ранку побачили люди, що всі австрійці через ніч покинули край.

Нарешті! Нарешті! Старенький дідусь із правнуком помагав при будові тріюмфальної брами для переможців — своїх дітей, сербських вояків, що верталиться до визволеного рідного краю.

Перший вернувся у рідне село Мілян із своїм конем „Соколом" може й одиноким військовим конем, що пережив війну.

Капітан Мілян Гаврилович схопив в обійми жінку, що від щастя та радости впала непритомна.

— Тато! тато! — витав найменший хлопчик батька, якого досі не знав.

Капітанові виступили сльози в очах, мабуть уперше від хвилини розлуки не стидався він їх, він старий вояк.

Верталися й інші вояки, селяни, верталися й теж багато з полону. Та добра половина їх не вернулася. Вернувся теж старенький піп і лісничий Йованович.

Життя починалo йти по старому. Здавалося, що щастя, яке вернулося, останеться вже все в родині Гавриловичів.

На жаль було це перед бурею.

Дійшли сплітки до Міляна, що його жінка Наталка й австрійський майор...

(Докінчення на стор. 4-тій).

Не дозвольте ворогам плюгавити вашого українського імени! Допоможіть оборонити його і стояти на його сторожі! Вишліть негайно вашу добровільну доплату до передплати „Свободи"!

Д-р Іван Німчук.

Проф. В. Сімович і Українське Видавництво

Проф. Василя Сімовича пізнав я вперше, як редактора і публіциста ще перед першою світовою війною, в р. 1913-14. Тоді виходив у Чернівцях невеличкий часопис „Україна", що відбивав своїм всеукраїнством і високим рівнем від усієї тодішньої української преси на Буковині. Часопис гуртував прихильників проф. д-ра С. Стоцького і вів гостру кампанію проти буковинських автохтонів та політики посла Василька, антагоніста Стоцького, що в тих часах уважався чорно-жовтим до шпіку костей і не сягав думками поза кордони австро-угорської монархії. Чоловим публіцистом „України" був саме молодий професор учительської семінарії в Чернівцях В. Сімович, найкращий учень проф. Стоцького і гарячий його прихильник. Статті й полемічні замітки проф. Сімовича в „Україні" читав я з великим зацікавленням, працюючи тоді, як студент львівського університету, в редакції популярного українського ілюстрованого щоденника "Нове Слово" у Львові, що в тих часах здобувало собі щораз більше читачів не тільки в Галичині, але й на Буковині. Тоді прочитав я м.і. також деякі переклади проф. Сімовича (разом з жінкою Дорою) з чужинних авторів.

Та особисто познайомився я з проф. Сімовичем щойно у Відні в часі першої світової війни. Після приїзду з сербського фронту до Відня, де я перебував, лікуючись від поранення, довший час як виздоровець, заходив я часто до „Союзу Визволення України" при Йозефштедтерштрассе ч. 79 в VIII. окрузі, де на другому поверсі містилися редакції тижневиків: „Вістника Союзу Визволення України" і „Україніше Нахріхтен". Помістивши у „Вістнику" спершу кілька статтей, став я незабаром постійним його співробітником і давав до кожного числа огляд военних і політичних подій. У часі своїх відвідин Союзу мав я нагоду пізнати чимало наших журналістів, письменників та політичних діячів і між ними пізнав тоді й проф. Сімовича, що приїздив інколи до Відня з таборів для полонених, де він вів тоді культурно-освітню роботу, втішаючись у масі полонених російської армії великою пошаною і любовю. З того часу наше знайомство з проф. Сімовичем не переривалося вже до самого кінця його трудящого життя. Відтоді я старався прочитувати все, що виходило зпід його пера, а коли незабаром появилась його „Ґрамматік дер українішен Шпрахе", я простудіював її досить докладно і пізніше, в рр. 1922-23, учив з неї чужинців української мови на спеціяльних курсах українства й історії Сходу Европи, що їх улаштувала була у віденському університеті під протекторатом проф. д-ра Ганса Іберсберґера організація „Католіко-Унія".

Зійшовся я з проф. Сімовичем, можна сказати, на постійне після його переїзду з Праги до Львова 1933 р. Тоді то він перейняв редакцію „Життя і Знання", що містилася в темній кімнаті дому „Просвіти' на ІІ. поверсі. В редакцію цього журналу вкладав Сімович дуже багато праці і поставив його під оглядом технічно-редакційним і добору матеріялу дуже високо, притягнувши до співпраці в ньому цілий гурт добрих фахівців-популяризаторів. Одночасно був Сімович головним редактором гасла „Україна", що дало цілий великий відділ І. Української Загальної Енциклопедії (більшість III. тому). При цій важкій праці проф. Сімович не кидав ніколи наукових зацікавлень та знаходив ще час і на те, щоб нераз поділитися з читачами „Діла" своїми думками на різні літературні і культурні теми. Два роки належав теж разом з Осипом Боднаровичем, д-ром Михайлом Рудницьким і Святославом Гординським до редакційної колегії літературно-громадського журналу-двотижневика „Назустріч". Завдяки матеріяльній допомозі української кооперації Наукове Т-во ім. Шевченка стало видавати в 1938-9 журнал „Сьогочасне й Минуле", що був подуманий як продовження „України" М. Грушевського. Вийшли під редакцією В. Сімовича 3 числа; 4-те, готове до друку під осінь 1939 р., не могло вже появитись.

В рр. 1939-41 проф. Сімович працював як професор і декан філологічного факультету університету ім. Івана Франка у Львові та у Львівській Філії Української Академії Наук, де підготовляв до друку різні наукові праці — збірники. Свій факультет в університеті розбудував Сімович дуже широко, втішаючись великим авторитетом не тільки серед професури, але й серед студентства без огляду на національність. Коли я по довгих місяцях вийшов з советської тюрми і в половині травня 1941 р. приїхав до Львова, проф. Сімович прийняв мене з місця до праці в комісії, що приготовляла до друку великий українсько-польський словник, що мав вийти заходом Академії Наук. Тоді то, в роковини смерти Франка, я мав нагоду бути на святі університетської молоді в честь великого поета, що відбувалося під патронатом проф. Сімовича в мурах університету. На тому святі студенти різних національностей виголосили свої переклади поезій Франка щось у десятьох мовах.

З приходом німецької влади на наші землі, в половині 1941 р., проф. Сімович обняв провід унівеситету ім. Франка як ректор та урядував спершу в будинку університету. Але швидко виявилося, що німецький окупант далекий від того, щоб мати хочби найменше зрозуміння для наших національно-культурних, тим паче наукових потреб. Нова влада стала забирати для себе одну частину будинку за другою, вивозити найкращі меблі, нищити робітні та книгозбірні, так що проф. Сімовичеві прийшлося з часом урядувати в двох темних кімнатах заднього крила університету. Було ясно, що про український університет у тодішній німецькій дійсності нема що думати, бо Гітлерові і його посіпакам треба було не українських інтелігентів з високою освітою, а чорноробочих до його военних фабрик та до німецького сільського господарства. А незабаром, як грім з ясного неба, впала на українців Львова гіобова вістка ,що Ґештапо заарештувало проф. Сімовича. Правда, у вязниці він сидів недовго, бо заходом Українського Комітету та інших чинників його звільнили вже по трьох днях, але тим не менше його трактовано як якого небезпечного злочинця, воджено під острою ескортою, без краватки і шнурівок, до переслухання з вул. Пелчинської на вул. Лонцького і назад тощо. Що це хворого і так на серце проф. Сімовича коштувало багато здоровя, не треба й казати. Очевидно, після того не було йому вже пощо з'являтися в університеті навіть у характері голови ліквідаційної комісії.

З тією хвилиною проф. Сімович віддав усі свої сили, все своє велике знання Українському Видавництву, в якому став до праці вже з перших днів німецької окупації у Львові. Про цю його працю і хочу розповісти те, що мені відомо, не маючи, на жаль, під рукою ніяких друкованих матеріялів ні потрібних даних. Тому я свідомий, що в моїх споминах є багато такого, що треба буде ще доповнити, щоб дати по змозі повний образ того останнього періоду життя й діяльности незабутнього професора Сімовича.

В Українському Видавництві, єдиній допущеній німцями українській видавничій установі, якої централя була в Кракові, займав проф. Сімович незвичайно відповідальний пост: він мав загальне керівництво мовної редакції, себто літредакції і був шефом кількох т. зв. мовників: Дм. Козія, Безпечного й ін. Тут особливо багато праці вклав він у редакцію шкільних книжок. Разом із проф. З. Храпливим він виправляв речення за реченням та передаговував краківські (до 1941 р.) видання. Буквар, читанки, далі такі речі, як „Наша Батьківщина" проф. Теслі, завдячують йому свій вигляд.

З тією роботою тісно вязалася наукова. Проф. Сімович керував тут науковою частиною мово, — і літературознавства. Головні осяги тієї ділянки — це 1) Відомий правописний словник Ізюмова (65,000 слів), основно переглянений і доповнений проф. Олександром Панейком, що вийшов під редакцією та з передмовою проф. Сімовича вже у вересні 1941 р. Словник відповідав живим потребам громадянства і відограв, не зважаючи на його недоліки, велику ролю як нормативний посібник у напрямі уодностайнення одної української літературної мови також на Західній Україні під німецькою окупацією. Словник розійшовся у 5,000-му накладі до кількох місяців і став у пригоді не тільки письменникам, редакторам, учителям, але й усім тим громадянам, що хочуть писати по літературному. На превеликий жаль, підготоване проф. Панейком і проф. Сімовичем нове, основно перероблене й доповнене видання словника Ізюмова не могло вже появитися через военні події. 2) Ціла низка мовознавчих і літературних студій, щоб виповнити ту прогалину, яка існувала на західноукраїнських землях, де таких студій було дуже мало. Сюди треба зарахувати такі праці: а) „Нарис історії літературної української мови XVII. стол." П. Житецького, б) „Нариси з історії української мови" Грунського-Ковальова, в) „Норми української літературної мови" О. Синявського і г) „До джерел" М. Зерова. Також ці праці пособляли розвиткові літературної мови в Західній Україні у всеукраїнському напрямку. Редакційно готова „Синтакса української мови" Смеречинського в цій серії не вийшла через події 1944 р.

В дальшому треба згадати, що проф. Сімович мав увесь час нагляд і безпосередньо керував виданням українських і чужих клясиків. Зокрема ця остання ділянка була його мрією і просто любовю. Він сам виготовив з цією метою кілька перекладів із грецьких авторів (деякі переклади мав готові з давніших часів). Тут головні осяги проф. Сімовича такі: 1) Два добірні видання в українській частині — „Лис Микита" Івана Франка (основно передаґоване Сімовичем краківське видання) і видання перекладу „Райнеке Лис" Ґетого. Останнє видання вийшло за редакцією Сімовича люксусово. Чому „Райнеке Лис" Ґетого попав в українську частину клясиків, я не знаю. Може з уваги на прегарний переклад, але... бувають різні припадки в житті. 2) В частині чужинних клясиків появилися: „Іфіґенія в Тавриді" Ґетого і „Мессінська наречена" Шіллера в перекладі П. Карманського. Готові до друку були переклади Шекспірового „Гамлета" і „Бурі" пера недавно померлого Бургардта-Клена, Шіллерового „Еґмонта" пера померлого вже в Америці М. Матієва-Мельника й ін. Крім того низку перекладів інших чужинних авторів замовлено у Карманського, М. Рудницького й ін.

(Кінець буде).

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ШІКАҐО, ІЛЛ.

Будуємо памятник Шевченка в Шікаґо!

Тільки подумати: Наші діти, американські ветерани українського роду, бажаючи оставити вічну памятку по своїх поляглих товаришах в американській армії, а з українського роду, піддали думку, щоби збудувати памятник Тараса Шевченка, борця за найвищі ідеали свободи та за кращу долю українського народу і людства.

Чи така думка не повинна нас усіх зелектризувати? Особливо тоді, коли міська влада вже згодилась по довгих заходах відступити в Гумболд Парку гарне місце на цей памятник, виявляючи свое вдоволення, що артистичне виконання цього проекту буде в руках світової слави мистця, Олександра Архипенка, який широко відомий в Шікаґо зі своїх різних мистецьких виставав та критичних оцінок. Памятник буде в такому місці, попри яке переїздять кожного дня тисячі осіб. А це важне, бо хочемо, щоб якнайбільше число людей могло оглядати цей памятник, а тим самим мали добру опінію і про нас, шікаґовських українців, як людей культурних, що здобулись на таке гарне діло.

Мають американські чехи Гавлічка, поляки Косцюшка, литовці Ґірунаса, а тепер українці матимуть — Шевченка!

Знаемо, як то наші люди денервуються, як інші групи осягають це чи друге, а ми стоїмо ніби позаду, ніби недорівнуемо іншим етнічним групам. Тепер е нагода дорівнати, а навіть поставити щось таке культурне, що може станути на першому місці. Тому не думаймо про тяжкі часи та не впитаймо себе, чи тепер пора на таке діло.

Памятник Шевченка, що його маемо поставити в Гумболд Парку, сповнить велике завдання; він буде тим чинником, що нас обеднае. Прийде день 3 мая, а поляки машерують попри памятник Косцюшка. Тепер, як прийде день 1 Листопада, чи день 22 Січня, підемо маніфестаційно й громадно під памятник Шевченка! Підемо, щоб набрати нових сил і нового духа до праці для визволення поневоленого українського народу. Може це бути і на Зелені Свята, коли в старім краю відвідувано гроби поляглих борців, але це вже вирішимо пізніше. Важне, що матимемо точку опертя для великих маніфестацій, на які будемо могли запрошувати визначних американців, мейора, губернатора, сенаторів і т.д. Таким чином цей памятник стане для нашої тут родженої молоді великою школою і дасть їй нагоду пізнати, з якого вона роду і яких славних людей цей рід видав. Памятаймо, що вже є багато старшої молоді, що не бачила Українського Павільону на Світовій виставі в Шікаґо, ні не була свідком української участи в Світовій Виставі в Ню Йорку, ні не бачила величавих українських маніфестацій, яких у минулому було так багато. Зїзд Ліги Молоді в Акроні виказуе наглядно, що наша молодь потребуе таких маніфестацій, змагань до чогось вищого й великого.

З такого боку треба нам глядіти і на будову памятника Шевченка в Гумболд Парку в Шікаґо. Нині нам треба в Америці обеднання наших сил. В Европі таке обеднання наступило й маемо Українську Національну Раду, яку треба нам підтримати. Будуючи памятник Шевченка будемо з його духом, а тим самим будемо більше обеднаними, сильнішими і толерантнішими. Бо ж як дух Шевченка нас не обеднае, то хто інший може це зробити?

При тій нагоді хочу пригадати, що як кожного року, так і цього шікаґовська українська громада обходитиме Свято Першого Листопада. Буде це в неділю 31 жовтня. Ввесь дохід зі свята буде поділений на дві частині. Одна піде на будову памятника Тараса Шевченка, а друга на допомогу політичній акції Українського Конгресового Комітету, бо якраз тепер таке міжнародне положення, що треба розголошувати українську справу та представляти її вагу.

Степан Куропась.

ПОШИРЯЙТЕ „СВОБОДУ"

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „СВОБОДИ"

Жертви, надіслані на цю ціль, як теж добровільну доплату до передплати „Свободи", потверджуємо з подякою проголошенням в цій рубриці.

Ліста: ч. 4.

Відділ:		Жертва:	Відділ:		Жертва:
361	Платон Стасюк	$25.00	83	Петро Тилитник	2.00
	Н. K. Hupalo	5.00	83	Роман Карбівник	2.00
25	N. W., Jersey City, N. J.	5.00	104	Степан Грабар	2.00
94	Петро Войтович	5.00	194	Мусій Фесак	2.00
296	Іван П. Федан	5.00	237	Nicholas Bokalo	2.00
361	А. Медвідь	5.00	276	Jerry Roman	2.00
	Peter Koczanowski	3.00	296	Derkacz Elias	2.00
69	Павло Мороз	3.00	300	Михайло Ґубернович	2.00
330	Mygas Onofryj	3.00	325	Michael Torko	2.00
5	Іван Карапура	2.00	361	Стефан Челак	2.00
81	Хімяк Антін	2.00		N. Danyluk	1.25
			220	Іван Шкварок	1,00
			300	Іван Костик	1.00

ЗРІСТ ЧИСЛА ПІДПИСЧИКІВ ТЕЛЕФОНУ В ПОВІТІ ГУДСОН.

Число підписчиків телефону в повіті Гудсон, у стейті Ню Джерзі, зросло на 15,000 в минулому році, як це виказуе телефонічна книжка з 1948 р., а число всіх підписчиків у стейті Ню Джерзі дійшло до 130,000. Минулого року треба було зробити 52,000 змін у списку абонентів. Тому, що такі зміни зайшли, підприемство звертае увагу підписчиків, щоб вони наперед заглянули до телефонічної книжки, заки до когось почнуть телефонувати. Для вигоди додані до нової телефонічної книжки вільні сторінки, на яких можна вписати імена й число телефону осіб, до яких часто телефонується.

ПРЕДСТАВНИКИ ЕВРОПЕЙСЬКИХ РОБІТНИКІВ НА НАРАДАХ З МАРШАЛОМ.

Париж, 8. жовтня. — Представники европейських професійних спілок, включно з двома зі західних зон Німеччини, відбудуть сьогодні наради зі секретарем стейту ген. Маршалом, обговорюючи ролю робітництва в програмі европейської відбудови. Під час спільного обіду ген. Маршал виголосить промову.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ, БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ, А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

ПОДЯКА

Цею дорогою сердечно дякуємо Їх Ексцеленції Кир Константинові, Високопреподобним і Всечесним Отцям, Преподобним Сестрам, Шановним Представникам і Урядникам українських установ, Чесним Катедральним Кураторам і Парохіянам, Шкільній Дітворі, Всім тим, що віддали останню прислугу невіджалованому Покійному Мужові й Батькові, блаженної памяти о. Филемонові Тарнавському, своєю участю в похоронних богослуженнях, Всім, що в своїй християнській любові звернулись до нас у годині нашого смутку з висловами співчуття і розради. Зокрема щиро дякуємо за численні Служби Божі й Всв. о. д-ру В. Федашеві за його двомовну прощальну проповідь. Спасибі Вам усім!

РОДИНА ТАРНАВСЬКИХ.

Українська Маніфестація в Нюарку

(Докінчення зі стор. 1-шої).

Вправді, координація всіх визвольних сил на еміграції і в Україні ще не цілком завершена, але є підстави твердити, що вже в найблищому часі й це буде завершене. Д. Андрієвський переконаний, що теж ці проблеми, які досі турбували українське громадянство, справа Української Головної Визвольної Ради та всі інші знайдуть свою позитивну розв'язку в спільній праці і спільній боротьбі. Бесідник стверджує, що єдність є річчю рідкою серед народів, як і рідким є щастя в житті одної людини. Проте, власне щодо єдности українські патріоти випередили вже далеко всі інші поневолені народи. Ясно, що треба було перейти різні етапи, під ча) яких міг створитися не один пересуд, але з хвилиною створення УНРади створено теж непорушну підставу для тої ж єдности, що є першою передумовою в боротьбі за визволення. Можливо, що це в останній вже мінуті довершено цего великого діла, українського об'єднання і тому теж з більшою певністю та скріпленою вірою і надіями можна йти назустріч грядучим подіям. Маючи УН Раду, українці мають теж збільшені можливості організовано включитися у світову боротьбу проти страшної большевицької загрози, тим більше, що український нарід перший цю боротьбу почав. Українці здають собі справу, що волю можна здобути тільки боротьбою власними силами, але вони теж свідомі, що при співпраці з усіми іншими волелюбними народами цего можна добитись швидше і успішніше та заощадити багато жертв. Але ці народи мусить бачити і знати, що українці справді є вартісним партнером в цій боротьбі. Запевненням, що сьогодні всі українці більше як коли, бо об'єднані, рішені сповнити свій обов'язок перед Україною, інж. Д. Андрієвський закінчив свій виступ.

Визволення України буде одним з найголовніших кроків на шляху до світового миру — твердить Шумейко.

Голова Українського Конгресового Комітету та ген. секретар Пан-Американської Української Конференції, Степан Шумейко з'ясував коротко значення українських змагань та визволення України з перспективи американської політики. Він твердив, що ігнорування цеї української сили в світовій політиці було трагічною помилкою, за яку світ взагалі, а Америка зокрема сьогодні покутують. Якщоб Америка та західні демократії були ці українські змагання розуміли і їх піддержали вже під час і безпосередньо після першої світової війни, вони цілком певно не були б мали сьогодні проблеми Берліна та самі не стояли б під загрозою третьої світової війни. Шумейко твердив, що наша американська політика у відношенні до українського визвольного руху в остатньому зазнала серіозних змін на ліпше, доказом чого може послужити вже хочби факт, що наш департамент стейту рішив передавати свій радієвий „Голос Америки" безпосередньо в Україну та в українській мові. Згадку, що в цьому одна з головних заслуг приявного на залі сенатора Александра Смита, приявні довго і сердечно оплескували. Зупиняючись ще коротко на самій визвольній боротьбі українського народу та її збройної сили — Української Повстанської Армії, бесідник у висновку ствердив, що визволення України буде одним з головних і рішальних кроків на шляху до забезпечення в світі того справедливого миру і безпеки, яких всі прагнемо та які є головною ціллю політики нашого уряду.

Р. Гендриксон: В світовому змаганні до миру український визвольний рух не менш важливий від зброї.

У великій залі Моск Театру довго не вмовкали оплески, як керівник Маніфестації, адв. Іван Романишин представив ветерана двох світових воєн, визначного громадського життя і тепер республиканського кандидата на сенатора Злучених Держав від стейту Ню Джерзі, скарбника цього стейту, Роберта С. Гендриксона.

Америка мусить бути готова працювати для миру так само наполегливо і важко, як вона працювала для перемоги у війні — почав свою промову цей достойний бесідник. З власного досвіду в Горішній Австрії та Італії, де він працював під час останньої війни як представник Американського Військового Управління, він знає аспірації та змагання широких народних мас в східній і центральній Европі, що бажають жити своїм життям, вільним від тиранії і переслідувань. „В цьому великому змаганні такі великі ідеї як український національний визвольний рух, є неменш важливі, як сама зброя". Він продовжував: „Для нас сьогодні цілком ясно, що біля 50 мільйонів народу в Україні; з його великими економічними ресурсами та глибоко вкоріненими демократичними принціпами, будуть найсильнішим забором проти тих агресивних сил, які нам сьогодні загрожують. Без огляду на те, в якому напрямку дальші події в найближчих роках могли б розвинутися, я запевняю вас, що коли я буду вибраний сенатором Злучених Держав, я піддержуватиму всіми своїми силами позитивну американську програму для скріплення демократичних народів та демократичних інституцій, де б вони не були" — запевняв кандидат на сенатора, Р. С. Гендриксон. Зупинившись довше над цілим рядом дальших проблем американської закордонної політики, головно в теперішньому конфлікті зі Советами, ствердивши теж необхідність швидкої розв'язки проблеми скитальників, бесідник на закінчення заявив: „З народами в цілому світі та признаючи, що світ не може вдержатись напів вільний і напів поневолений, Злучені Держави Америки є твердо рішені допомогти народам в цілому світі здобути і зберегти свою волю". Для здобуття миру і справедливости в світі, ми мусимо теж цілком звільнити цю країну від комунізму та від усіх комуністичних тенденцій. В змаганні за волю не може бути завеликої ціни — признав Р. С. Гендриксон.

Його виступ на українській Маніфестації та уривки з його промови передала до всієї преси нюарська головна квартира кампанії Дюї-Ворен-Гендриксон.

Виступ сенатора Г. А. Смита.

Черговий бесідник не потребує нашої рекомендації — заявив адв. Романишин, представляючи сенатора Злучених Держав, Г. Александра Смита. Він вже від давна відомий широкому американсько-українському загалові з його симпатій до українців та до українських змагань. Він був головним адвокатом закону про допущення скитальників, він був чемпіоном за відкриття української радіопрограми в рямках „Голосу Америки" і багато інших його рекомендацій та рекордів в Сенаті можна б записати й в історії України. Як член сенатської комісії закордонних справ, сен. Смит недавно відвідав Европу і з окремим одушевленням згадує свій побут в одному таборі українських скитальників біля Франкфурту, зокрема свою зустріч та розмову з президентом УНР Андрієм Лівицьким і генералом Миколою Капустянським. Сенаторові Смитові влаштовано велику овацію.

Сенатор на підставі власного досвіду з останніх двох років ствердив, що американська закордонна політика є „мувінг" та в багато дечому вияснилася. Це відноситься теж до американської допомоги в змаганнях інших народів до волі і миру. Під цим кутом можна розглядати теж Доктрину Трумана і Плян Маршала. Нічого дивного, що вороги того миру і волі так завзято виступають проти пляну Маршала. Росія не тільки сама відмовилася від участи в цій програмі відбудови світу та заборонила своїм сателітам брати в ній участь, але вона теж докладає всіх зусиль, щоби не допустити до його здійснення. На цю тему сенатор навів багато прикладів з міжнародної політики та з ООД. В цьому розвитку сенатор Смит вважає, що американська закордонна політика повинна включити всі народи Европи, отже і український нарід та без огляду на те, чи це комунебудь подобається. Сенатор з помітним схвилюванням говорив про свої зустрічі з українськими скитальниками в Европі, про їх високі вартості та закінчив запевненням, що Америка вважає сьогодні своїм обов'язком допомогти здобути і забезпечити волю та мир для всіх народів світу, для великих і малих.

Здобудемо Україну кров'ю і грошем — твердить Т. Каськів.

Касієр маніфестаційного Комітету, проф. Теодор Каськів, виступив з коротким закликом до жертв на допомогу українським визвольним змаганням. Наші брати в Україні в боротьбі за волю проливають свою кров; чи ми мали б на ту саму ціль жалувати нашого гроша? Після його виступу переведено збірку, яка дала у висліді 1,500 долярів.

В. Дж. Гетерингтон: Комунізм — найбільша загроза для людства.

Незвичайно інтересні інформації подав зібраним маніфестантам черговий бесідник, закордонний кореспондент „Нюарк Івнінг Нюз", В. Дж. Гетерингтон. Він говорив головно зі свого власного досвіду і спостережень, що їх поробив під час останнього побуту в Берліні, в Італії та інших европейських країнах. Він твердить, що людство ще досі не здає собі якслід справи з тої страшної загрози, яка нависла над ним у формі комунізму. Це найбільш забріхана, жорстока і безпощадна тиранія, яку записала колинебудь історія. Наведені приклади зі совєтської практики повністю потверджували його висновки. Закликом до найбільшої осторожности перед комуністами дома і зі закордону та до боротьби проти них він закінчив свій виступ.

Тільки знищення Росії може принести світові мир — твердить І. Білинський.

Останнім бесідником на маніфестації був нововибраний голова заложеної після війни Організації Оборони Чотирьох Свобод України, Ігнат Білинський. Він дуже річево дав огляд української визвольної боротьби від першої світової війни, підкреслюючи зокрема героїчну боротьбу Української Повстанської Армії проти німецьких і тепер большевицьких окупантів України. Фактично український нарід своєю кров'ю і своїми жертвами не допустив, щоби большевицька навала залила ввесь світ. З цього теж випливає зобов'язання для світу у відношенні до України. Свої інтересні виводи бесідник закінчив твердженням, що тільки розбиття Советської Росії та визволення всіх поневолених нею народів може забезпечити мир і безпеку всім народам. Всі народи повинні створити один фронт та в ім'я Божої і людської справедливости та в ім'я рятунку людства зорганізувати новий хрестоносний похід проти большевизму.

Після докладів ухвалено одноголосно ряд резолюцій і маніфестацію закінчено відспіванням українського національного гимну.

ВПОРЯДКУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ У ФРАНЦІЇ.

З Парижа повідомляють, що під впливом останніх консолідаційних успіхів між українцями на еміграції в Німеччині, виявом чого є створення УНРади, дійшло до відповідного впорядкування українського громадського життя теж у Франції. Там створено Центральний Український Громадський Комітет, до якого увійшли практично всі українські організації, іменно: 1. Об'єднання Українських Робітників; 2. Суспільна Опіка; 3. Т-во Військових Ветеранів; 4. Український Народний Союз; 5. Українська Громада; 6. Об'єднання Української Громадської Опіки; 7. Українське Академічне Т-во та 8. Український Жіночий Союз. Головою Комітету вибрано інж. С. Созонтова, а членами: ред. Поповича, д-ра Гузара, о. мітрата Перрідона, проф. Шульгина, ген. Удовиченка та п-ні Шаповалову і Книш.

ПАРТІЯ ВОЛЕСА — МЕРТВИЙ КІНЬ.

(Докінчення зі стор. 2-гої)

тила коріння і була тільки привязана до його особи. При найближчих виборах, у 1914 р. Рузвелтова Прогресивна партія ще поставила своїх кандидатів до конгресу і він самий поїхав на агітацію за деякими кандидатами. Та приватно він признався, що він „тягне за собою здохлого коня". Коли прийшли вибори в 1916 р., Теодор Рузвелт перестав підтримувати свою Прогресивну партію й обі розколені фракції зійшлися наново.

Теперішні часи ще більше непригожі для творення Третьої партії з програмою, яку подиктували комуністи. Комуністична партія може тримати ще якийсь час хіба як партія пятої колони. Одначе й вона не буде тримати Волеса у своїм проводі, хіба що Москва накаже. Після того Волес, відігравши ролю свого роду квізлінга, мусітиме щезнути з політичного овиду.

Коли йде про теперішні часи, то в початках Волесівського руху говорили, що він збере довкруги себе сім мільйонів голосів. Найновіші спостереження виказують, що Волесівці можуть надіятися найбільше на півтретя мільйона голосів. Якби так сталося, то це був би знак, що Америка не готова до Третьої партії без огляду на кількість невдоволених людей, бо вони крім негодування, не мають нічого такого сказати, що захопило б думаючих людей.

КАПІТАН МІЛЯН ГАВРИЛОВИЧ.

(Докінчення зо сторони 3-ої)

— Ні, це неможливе! — і вперше в житті капітан Мілян упився, а вечором при вечері став докоряти жінці. Даремне просив старий батько й лісничий Йованович. Дійшло до того, що Мілян жінку вдарив.

Пізно вечором даремне шукали Наталки та її дітей. Найшли її аж рано, як витягли неживі їх тіла з криниці. Молода жінка держала в кріпких обіймах обох синів. У листі, що його оставила Мілянові, присягалася, що була йому вірна аж до смерти та ніразу не забула про свої подружі обовязки Та не може перенести підозріння, начеб була йому невірна, тому відходить із дітьми, а батька й усіх просить, щоб простили її.

Як Мілян три дні опісля вернувся з міста, де в гостинницях запивав людь, зараз витверезив, коли дізнався про нещастя. Наче збожеволів.

На місці криниці стоїть тепер гріб із написом:

„Опрості, опрості драга Наталко свома несретнима Міляну". (Прости, прости, дорога Наталко, свому нещасному Мілянові).

Два старці доглядають того нагробника та кладуть на нього свіжі цвіти, скроплюючи його сльозами. Це майже столітній старець піп Гавриловић і лісничий Йованович.

— Щоби бодай Мілян вернувся, — шепче сивоволосий піп.

— Так, так, щоби прийшов, — притакує Йованович.

А Мілян подорожує з імсця на місце в чужині та даремне шукає забуття.

(Кінець).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. — Місячні збори Бр. св. Івана Хрестителя, від. 270, відбудться в пятницю, 15. жовтня, в год. 7:30 ввечір, в У. Н. Домі. Обовязком є кожного члена бути приявним на зборах, бо є до рішення нові справи. — За уряд: Н. Заяць, предс.; Н. Пігура, 1ін. секр.; В. Бутковський, рек. секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. — Бр. св. О. Николая, від. 175, повідомляє всіх своїх членів і члениць, що місячні збори відбудуться в неділю, 17. жовтня, в годині 1. пополудні, в гали У. Н. Дому, 4655 Мартін ул. Просимо всіх членів і члениць прийти на означений час, бо будемо мати важні справи до полагодження. — В. Братусь, предс.; В. Білінський, кас.; В. Бартош, секр.

CLEVELAND, O. — St. Mary's Lodge 112 will hold its monthly meeting Sunday, Oct. 17, in Sts. Peter & Paul Church hall, after 3rd Mass. All members who are in arrears with their dues are urged to attend. — Rose Kupchik, Sec'y.

ТАРЗАН, ч. 1947. Дуже придатний лік.

Коли лікар приїхав, він впорскнув їй сильний лік на відзискання свідомости.

Незабаром Джена одворила свої очі і привитала Тарзана зникаючою усмішкою.

Лікар взяв Тарзана набік і сказав: „Для її тривалого виздоровлення треба найти зілля „папавер сомніферум" — це лік, який вживається разом з іншими ліками.

Тарзан заждав тільки на опис цього зілля, а потім пігнав до місця, де воно росло.